

491.99/077
P-62

34/6

18 MAY 2010

375:491.542

Վ-98

Վ. Ս. Խ. Հ. ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄՍՏԻ
ուսումնա-մեքդական սեկտոր

491.99(017) Ծ Ր Ա Գ Ր Ե Ր
Ի-62 ՄԻՋՆԱԿԱՐԳ ԴՊՐՈՑԻ
(հայախալին լեզվ գլուղական)

ԻՆՉՊԵՍ ՈԳՏԱԳՈՐԾԵԼ

ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ՅԵՎ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ
ԴԱՍԱԳՐԲԵՐԸ ՆՈՐ ԾՐԱԳՐԻ ՀԱՄԱԶԱՅՆ

ՈՒՍՄԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐԸ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ ԵՆ
Վ. Ս. Խ. Հ. ԼՈՒՍԺՈՂԿՈՄՍՏԻ ԿՈԼԼԵԳԻԱՅԻ ԿՈՂՄԻՑ

26 APR 2013

Արքայրեց յեկ բողարեց՝
Ս. ԴՈՎԼԱԹՅԱՆ.

ԻՆՋՊԵՐՍ ՈՐԳԱԳՈՐԾԵԼ ՀԱՅՈՑ ԼԵԶՎԻ ՅԵՎ ԳՐԱ-
ԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ ՆՈՐ ԾՐԱԳՐԵՐԻ
ՀԱՄԱԶԱՅՆ

Ներկա ուս. տարվանից Համկոմիտեի կենտրոնի վարչությանը կայուն ծրագրերի և դասագրքերի մասին իրազեկված են: Արդեն բոլոր առարկաների կայուն ծրագրերը հրապարակի վրա չեն և դպրոցները ղեկավարվում են զրանցով: Նույնը պետք է առնել նաև հայոց լեզվի և գրականության մասին. արդեն լույս են տեսել ՀՍԽՀ Լուսժողովմատի հրատարակությամբ հայոց լեզվի և գրականության ծրագրերը*), վոր հատուկ համաձայնությամբ պարտադիր են նաև Վրաստանի հայկական դպրոցների համար: Այդ ծրագրերի համաձայն կազմված և արդեն լույս են տեսել ՀՍԽՀ Պետհրատի հրատարակությամբ V, VI, VII խ. խ. դասագրքերը: Թեև այս դասագրքերը ևս լեզվին չեն համապատասխանում ծրագրերին. մասնավորապես բացակայում են նմուշներ վրաց գրականությանից, այնուամենայնիվ, նրանք, ավելի քան մինչև որս լույս տեսած դասագրքերը, կարող են բավարարել գրականության ծրագրերի հիմնական պահանջները: Այն դպրոցները, վոր արդեն ձեռք են բերել հիշած դասագրքերը, կարող են ղեկավարվել զրանցով, վորոշ հավելումներով, գլխավորապես վրաց գրողների համապատասխան նյութերից, ոգավելով այլ դասագրքերից ու սղբերից: Սակայն, դժբախտաբար, շատ քիչ դպրոցներ են կարողացել ստանալ սակավաթիվ որինակներ: Նախ VII խ. դասագրքերը բոլորովին չի ստացված, իսկ V, VI խ. խ. դասագրքերից այնքան քիչ է ստացված, վոր, որինակ, Թիֆլիսի դպրոցների աշակերտության 5—10% հաղիվ ապահովված լինի: Այս հանգամանքը հարկադրեց Վրաստանի Լուսժողովմատին գործադրության մեջ գնել Հայաստանի Պետհրատի 1932 թ. լույս

*) ՀՍԽՀ Լուսժողովմատ: Ուսումնամեթոդական սեկտոր, միջնակարգ դպրոցների (քաղաքի և գյուղի) V—X խումբ, պրակ V, 1933 թ. Ցերեան:

ընծայած դասագրքերը, հարմարացնելով ըստ հնարավորության ծրագրի պահանջներին:

Սույն մեթոդական նամակի նպատակն էլ հենց այդ է. ցույց տալ թե ի՞նչ չափով և ինչպես կարելի չե ոգտագործել 1932 թ. դասագրքերը կայուն ծրագրերի պահանջների տեսակետից: Մենք չենք խոսում չորսամյակի մասին, վերովհետև «Սախելզամի» լույս ընծայած հայոց լեզվի դասագրքերը III և IV խ. խ. համար մեծ չափով ծածկեցին Վրաստանի հայկական դպրոցների կարիքները: Մենք կխոսենք միայն միջնակարգ դպրոցների (V—IX խ.) դասագրքերի և նրանց ոգտագործելու հնարավորությունների մասին:

V կարգ. «Հայոց լեզվի և գրականության դասագիրք» V տ. կազմեցին Ս. Տարոնցի, Խ. Կանայան Ն. Ալլահվերդյան, 1932 թ. Ֆերեան:

Այս դասագիրքը կազմված է հին ծրագրերի համաձայն. նյութերը դասավորված են հասարակագիտական թեմաների շուրջը, վոր չի համապատասխանում նոր ծրագրերին: Սակայն դասագիրքն այնքան հարուստ նյութ է պարունակում, վոր կարելի չե նյութերը դասավորել ըստ նոր ծրագրի, պահպանելով նրա սխառնը, միայն վորոշ դեպքերում վերցնելով մեկ-նույն հեղինակից համապատասխան այլ հոդված:

Ծրագրի առաջին թեման է «Ժամանակակից հայ խորհրդային գրականություն».

Դասագրքի տարբեր բաժիններում գետեղված գրվածքները պետք է համախմբել ըստ գրողների, այն կարգով, ինչպես ծրագրին է առաջարկում: Յեթե ծրագրի հանձնարարած նյութը չկա, ապա ինչպես ասացինք, պետք է վերցնել նույն հեղինակի մի այլ գրվածք, վոր կարելի չե գտնել նույն դասագրքում: Կարևորն այն է, վոր գյուղի գեմքը՝ վորպես խորհրդային գյուղի, պարզ լինի մատնանշած գրվածքներից: Այդ տեսակետից դասագրքի նյութերը կարող են բավարարել ծրագրի հիմնական պահանջները: Ինչպիսիք պարտադիր չեն, վոր մի հեղինակի բոլոր նյութերն առվանդվի, կարելի չե բավականանալ մի կամ յերկու նմուշով: Նույնիսկ կարելի չե մի հեղինակ փոխարինել մի այլ համարժեք հեղինակով, յեթե դասագրքում չկան համապատասխան հատվածներ, Որինակ ծրագիրը, խորհրդային յեղբայրական ժող. գրականությունից առաջարկում է Սերաֆիմովիչի «Ֆերկաթե հեղեղ»-ը (հատվածներ), բայց մեր հիշած դասագրքում նույն հեղինակից

վոր մի կտոր չկա. կարելի չե այդ դեպքում Սերաֆիմովիչի փոխարեն անցնել Մ. Գորկի, վորից կան դասագրքում մի քանի հատվածներ «Կոմբայն» և այլն: Նույնը պետք է ասել նաև վրաց գրողների նկատմամբ: Ինչպես արդեն ասացինք, այս բաժինը կամ իսպառ բացակայում է կամ շատ թույլ է պատկերացված: Անհրաժեշտ է այդ բացը ծածկել այլ աղբյուրներից (հին դասագրքերից, Չարենցի «Նմուշներ վրաց գրականությունից» «Կարգա և արտասանիր» ժողովածուներից և պարբ. հրատարակություններից):

Ծրագրի հետևյալ թեման է՝ «Հայ անցյալի գրական ժառանգություն». Այստեղ ևս պետք է վերցնել այնքան նյութ, վորքան հնարավոր է յեղած դասերի քանակի տեսակետից, նույն կերպ դասավորելով դասագրքի նյութերը: Մեր կարծիքով պետք է պահպանել հետևյալ կարգը. սկսել Ռաֆֆուց—«Տանուտեր Խաչոյի տունը» հատվածից: Այս փոքրիկ հատվածն անգամ պարզ ցույց է տալիս նրա բուրժուական գաղափարախոսությունը, իդեալականացումը նահապետական հարուստ սեփականատեր ընտանիքի, վորի հիմքերից մեկն է շահագործումը (քուրդ ծառաներ, աղախիններ): Այնուհետև Ղ. Աղայանի «Հնի և Նորի պայքարը», «Ճախարակ», Հ. Թումանյանի «Գութանի յերգը», «Գիքորը» և այլն պարզ գաղափար են տալիս այդ շրջանի չքավոր գյուղացիության ծանր վիճակի և հեղինակների գաղափարախոսության մասին: Վերջան վերջինները, մանավանդ Թումանյանը, գեղեցիկ և ճիշտ ձևով են պատկերացնում գյուղացու ծանր, անել կարողությունը, այնքան անզոր և անընդունակ են, վորպես մանրբուրժուական գրողներ, ցույց տալու գյուղի ազատագրման ճիշտ ուղին: Գյուղացու (չքավոր և միջակ) ազատագրման ուղին ճիշտ ըմբռնելու համար անհրաժեշտ է դասավանդման նյութ գործնել, վորպես լրագրի աշխատանք ըստ ծրագրի առաջարկություն, ընկ. Կազանովիչի կոլտոշնիկների առաջին համագումարում արտասանած ձառի մի հատվածը՝ «Սոցիալիստական անտեսությունն առաջադրարաստումը» («Պրոլետար» 33 թ. № 43): Այսպիսի հակադրությունը հնարավորություն կտա աշակերտներին լավ ըմբռնելու հեղինակների տարբեր գաղափարախոսությունը ըստ իրենց դասակարգային պատկանելիությունից:

Այնուհետև պետք է անցնել Շիրվանզադեյին. ի դեպ, դաստոռն պետք է տա համառոտ կենսագրական տեղեկություններ ամեն մի հեղինակի մասին համաձայն դասարանի ընդհանուր

պատրաստականութեան: պետք է վերցնել դասագրքի «Նավթահանքը» (մի հատված «Քառսից»), դուրս գցելով ե՛լ 216-ից «պարզ եր, վոր գործարանատերը ապրինի յեր ախրացել... մինչ սե ու կուպիտ ձեռները աշխատանքին» չորս տողը, վոր աղավաղումն է բնագրի, չի բղխում նյութի ներքին բովանդակութեանից և հասկատում է հեղինակի ընդհանուր գաղափարախոսութեանը իբրև բուրժուական գրողի:

Գրական արժանիքներից բացի այս հատվածը պարզում է նաև հեղինակի դեմքը, նրան հետաքրքրում է յերևույթի արտաքին կողմը (այստեղ նավթահանք է), մեծութունը, ահեկիւութունը, տեխնիկայի հզորութունը, նաև բանվորների վիճակը, խղճահարութեանից ու կարեկցութեանից զրգված: Ուրիշ խոսքով, բուրժուական գեղարվեստագետին հետաքրքրում են արտադրողական ուժերը, քան արտադրական հարաբերութեանները՝ կապիտալիստի և բանվորի փոխհարաբերութեանը, շահագործումը, դասակարգային պայքարը: Այս հակադրութեանն ավելի պարզ կլինի, յերբ դասատուն կանցնի պրոլետարոյ՝ Հ. Հակոբյանին, նյութն է դասագրքում գետեղված «Քաղաքը» բանաստեղծութունը, վոր արդյունաբերական խոշոր քաղաքի պատկերներն զուգընթաց տալիս է նաև այս բարեքների «ստեղծողի»՝ բանվոր դասակարգի վիճակը, հույզերը «փոթորկող սրտի բարախումը» ու «գերնպատակին» հասնելու անխորտակելի թափը:

Այս յերկու նյութի հիման վրա աշակերտները կարող են պարզ գաղափար կազմել, թե ինչպես միևնույն ժամանակաշրջանի գրողները՝ վորպես տարբեր դասակարգերի ներկայացուցիչներ, ունեն տարբեր մտեցումներ միևնույն յերևույթի նկատմամբ:

Այնուհետև, յեթե դասարանի կազմն ու տված ժամերը հնարավորութեան կտան, դասատուները կարող են անցնել նաև Շ. Կուրդիյանի կամ Սրադի՝ դասագրքում գետեղված նյութերի հիման վրա: Անշուշտ, դասատուները չպետք է բավականանան միայն դասագրքի նյութերով, պետք է ոգտագործեն նաև հիշած հեղինակների ծրագրում մատնանշած վորոշ գրվածքներ տնային ընթերցանութեան միջոցով:

Վերջում մենք տալիս ենք Թիֆլիսի դպրոցներում կերպովող տարեկան ծրագիրը, կազմված հիշած դասագրքի նյութերի հիման վրա: Յեթե վորև դպրոց իր տրամադրութեան տակ ունի 1933 թ. դասագիրքը, պետք է պահպանի հեղինակների նույն կարգը, մի-

այն վերցնելով այս կամ այն հեղինակից այն նյութը, վոր կա իր գործադրած դասագրքի մեջ:

Ծրագրի վերջին թեման. «XIX դարի արեվմսայեվոպական գրականություն» Վ. Հյուգո, Եմ. Զոլա կարելի յե չանցնել. դրանց մասին գաղափար կտրվի հետագա տարիներում՝ բարձր խմբակներում:

VI.

Վեցերորդ խմբերում 1932—33 թ. գործ էլին ամվում յերկու դասագիրք. մի շարք դպրոցներում գործադրվում էր «գրականութեան դասընթաց, ուսման վեցերորդ տարի, կազմեց Յե. Սողոմոնյան, պրակ I և II, 1931 թ.», իսկ մի քանի դպրոցներում՝ Ս. Հարությունյանի, Խ. Այվազյանի և Գ. Անդրեասյանի կազմած «Դասագիրք լեզվի և գրականութեան, վեցերորդ տարի, 1932 թ.»:

Վոչ առաջին և վոչ էլ յերկրորդ դասագրքի կազմողները չեյին կարող, իհարկե, նախատեսել այն փոփոխութեանը, վոր ՀԿ (բ) Կ. Կենտկոմի 1932 թ. ոգոստոս 25-ի վորոշման հիման վրա մտնելու յեր ծրագրի մեջ: Ուստի և այդ դասագրքերը հարմարեցրած չեն նոր ծրագրին: Չնայած այդ հանգամանքին՝ այդ դասագրքերը, վորպես գրականութեան դասագրքեր, պարունակում են գրեթե բոլոր աչքի ընկնող հայ գրողների յերկերից վորոշ հատվածներ և հնարավորութեան են ընձեռում դասատու ուսուցչին յեղած նյութերն ընտրել և դասավորել ըստ նոր ծրագրի թեմաների:

Ինչպես հայտնի յե, նոր ծրագիրը գրականութեան թեմաները գծելիս շեշտը դնում և գրողի դասակարգային պատկանելիութեան վրա: Յեղնելով այդ գրույթից՝ տվյալ թեմային վերաբերյալ նյութերը պետք է բնորոշ և տիպական լինեն. այսինքն այդ նյութերը ցայտուն կերպով պետք է արտացոլեն տվյալ դասակարգի կենցաղն ու հոգեբանութեանը, ձգտումներն ու իդեալը, իսկ մյուս կողմից էլ բնորոշեն հեղինակին՝ վորպես այդ դասակարգի շահերի պաշտպանի, վորպես նրա տրամադրութեանների ու ձգտումների արտահայտչի, վորպես այդ դասակարգի իդեոլոգի:

Հենվելով այս սկզբունքի վրա՝ ծրագրի առաջին թեման՝ «Հայ առևտրաարդյունաբերական կապիտալիզմի շրջանի գրականութեանը» սկսում ենք Գ. Սունդուկյանի «Պեպոյից» (հատված), վոր գետեղված է Յե. Սողոմոնյանի կազմած դասագրքի

II պրակում: Այս հատվածն անցնելիս հարկ կլինի գաղափար տալ «Պեպոյի» բովանդակությունը, մասին և առանձնապես կանգ առնել Զինգերմովի բնութագրի վրա, վորպեսզի պարզ լինի աշակերտի համար կապիտալի կոռուպցիան սկզբնական շրջանի պատկերը և այդ շրջանի ներկայացուցիչ առևտրականի կեղեքիչ բնույթը: Դրա հետ միասին պետք է բնորոշել հեղինակի՝ Գ. Սունդուսլանի բուրժուական դրամատուրգ լինելու հանգամանքը, նրա պայքարն առևտրի չարչիական և «անարդար» ձևերի դեմ և նրա ձգտումը՝ պատվաստել «կուլտուրական» առևտրի ձևերն հայ վաճառականությունից: Դասակարգային հակամարտությունից զերծ ալիքի վրա, որպես մանր բուրժուական աշխատավորի լոկ բարոյական բողոք առևտրական կապիտալի շահատակությունների դեմ:

Այնուհետև անցնում ենք Շիրվանշահերի «Հրդեհ հավթահանքում» և «Բառս» գրվածքներին (հատվածներ): Իսկ «Վարդան Ահրամյանը» տալիս ենք վորպես տնային ընթերցանության նյութ: Շիրվանշահերի այդ գործերը ցայտուն կերպով բնորոշում են 90-ական թվերի առևտրա-արդյունաբերական քաղաքի պատկերը, բուրժուազիայի հին ու նոր սերունդների հոգեբանությունը, կենցաղն ու ձգտումները: Նպատակահարմար և ճիշտ կլինի նախ պարզել հարստանալու տենչով աղքատված գավառական առևտրականի (Վարդան Ահրամյան) դաստիարակությունը, ձգտումներն ու իդեալը և ապա անցնել արդյունաբերական բուրժուազիայի, նրա նոր սերնդի դաստիարակությամբ կյանքին ու այլ լատերված կենցաղին: Իրա հետ միասին կարևոր կլինի պարզել Շիրվանշահերի, վորպես բուրժուական գրողի, դաստիարակչին դեմքը, շեշտելով նրա սպառնալիքի վերաբերմունքը դեպի խոշոր բուրժուական և նրա հայացքը բուրժուազիայի վերաբերմունքն մասին:

Ապա անցնում ենք մեր այն հեղինակները, վորոնք պատկերացնում են մի կողմից քաղաքի և մյուս կողմից գյուղի մանր բուրժուազիայի կյանքը: Քաղաքի մանր բուրժուազիայի՝ արհեստավոր-աշխատավորության և բուրժուական շենքի ստորին աստիճանները վրա կանգնած մտավորականության պատկերագիրը պետք է համարել Նալ-Դոսին, վորի գրական արտադրանքներից տվյալ դասազբեքում գետեղված են «Նեղ ուրերից մեկը» (1932 թ. հրատ. դասազբեքում) և «Աննա Սարոյան», Այդ գրվածքներից և վոչ մեկը չի պատկերում արհեստավոր-աշխատավորության կյանքը:

քըն ու կենցաղը, նյութական-կուլտուրական վիճակը (Այդ պատ-
կերը գտնում ենք հեղինակի «Մեր թաղը» ժողովածույի մեջ ամ-
փոփված պատմվածքներում): Այնպես վոր դասատուն ստիպված է
լինելու սահմանափակվել հիշյալ դասագրքերում գեանդված այդ
յերկու գրվածքներով, ավելի ճիշտ, միայն մեկով («Նեղ որերից
մեկը»), քանի վոր «Աննա Սարոյանը» թեմայի պարզաբանման
տեսակետից առանձին նշանակություն չունի տվյալ խմբի հա-
մար: Այսպիսով Նար-Պոսը բնորոշվելու յե իր գրական գործու-
նեություն, այսպես ասած, յերկրորդ շրջանով, յերբ նա իր վրե-
ձինը գործադրում է մանր բուրժուական մտավորականության
մուսյլ դեմքը նկարելու և հուսալքված տրամադրությունամբ գծում և
նրա քայքայյաճ պատկերը:

Ինչ վերաբերում է՝ գյուղի պատկերին, պետք է ասել, Վոր հիշյալ դասագրքերը բավարարաչափ նյութ են տալիս գյուղի և գյուղացիության ուսումնասիրությունյան վերաբերմամբ՝ սկսած նահապետական կենցաղից մինչև պրոլետարացման յենթարկվող գյուղը։ Նահապետական կյանքի նկարը, նահապետական կենցաղով ապրող գյուղացիության կուլտուրական ստոր վիճակն և գեծում Հ. Թումանյանը «Լուսեցի Սաքուն» և «Մարոն» չափածո գրքովածքներում, ժամանակակից գյուղի նյութական տխուր վիճակը՝ «Հին որհուկություն» և «Ժերուհու հառաչանքը» չափածոներում։ Այ. Ծատուրյան և Հով. Հովհաննիսյան տալիս են իրենց ժամանակակից գյուղի հոգսերն ու ցանկությունները, իսկ Վ. Փափա-դյան և Շահնազարյան, Ճուղուրյան և Ագապյան պատկերում են քայքայվող և պրոլետարացման յենթարկվող գյուղը։ Դասատուն պետք է ոգտագործի այդ չափածո և արձակ նյութներն այնպիսի դասավորությամբ, Վոր մի կողմից աչքի ընկնի գյուղի և գյուղացիության աստիճանական քայքայման պատկերն առևտրա-արդյունաբերական կապիտալիզմի շրջանում, մյուս կողմից ել պահպանվի չափածո և արձակ գրվածքների համաչափ հաջորդա-կանություն։ Դրա հետ միասին անհրաժեշտ է պարզել վերոհի-շյալ գրողների վերաբերմունքը դեպի գյուղացիության խավերը, դեպի նրանց նյութական-կուլտուրական վիճակը։ Հեղինակների լրիվ բնորոշումը պետք է թողնել ավելի բարձր խմբակների հա-մար, քանի Վոր դասագրքերում զետեղված նյութերը հնարավոր-ություն չեն ընձեռում նման լրիվ բնորոշումներ տալու։ Պետք է ի նկատի ունենալ մի հանգամանք ևս. գուցե դասատույի տրա-մադրություն տակ յեղած ժամանակը հնարավորություն չտա այդ

բոլոր նյութերն անցնելու. այդ դեպքում պետք է թողնել նախ ամբողջական հեղինակներ (Հ. Հովհաննիսյան, Ա. Ծատուրյան), յերկրորդ, հեղինակների այն գրվածքները, վորոնք առանձին նոր բան չեն ավելացնում յեղածի վրա:

Մինչև հոկտեմբերյան հեղափոխական գրականությունից դասագրքում (1931 թ. հրատ.) գետեղված են Արագու «Արևը», «Սալիչայի յերգը» և «Լուսերը», վոր բավարար պետք է համարել հեղինակին բնորոշելու, նրա դասակարգային դեմքը պարզելու և ժամանակի ու միջավայրի ազդեցությունը գյուղի վրա ընդգծելու համար:

Յերկրորդ թեման է՝ «Որոհ. յեղբայրական ժողովուրդների 19-րդ դարի գրական ժառանգությունը»: Այս թեմայի վերաբերյալ ձրագրում նշված են նյութեր Նինոշվիլուց, Պուշկինից և Լերմոնտովից: Սակայն մեր հիշած դասագրքերում չկան այս հեղինակները: Ուստի նրանց պետք է փոխարինել այն գրողներով, վորոնց գրվածքներից նմուշներ կան դասագրքում— Իվանե Բուչիչի, Նեկրասով, Չեխով, Սերաֆիմովիչ: Ինչպես տեսնում ենք, դասագրքերը վրաց գրականությունից տալիս է միայն մի հեղինակ, իսկ թուրքական գրականությունից՝ և վոչ մի հեղինակ: Այս պակասը դասատուն պետք է լրացնի տնային ընթերցանության նյութերով՝ հանձնարարելով Յե. Չաբենցի «Նմուշներ վրաց գրականությունից» և «Նմուշներ Ադրբեջանի գրականությունից» գրքերը: Նույնը կարելի չէ անել նաև ուսուցչական գրականության մասին՝ Պուշկինի և Լերմոնտովի նկատմամբ:

ԾԱՆՈԹ.— Յեթե դասատուն գործ է ածում 1932 թ. հրատարակած դասագրքերը, ապա ավելի հեշտ կլինի համաձայնեցնել նոր ծրագրին:

VII.

1932 թ. VII խմբի համար հրատարակվել են յերկու դասագրք՝ Յե. Սողոմոնյանի կազմած: Մեկը 2 պրակով, վոր լույս է տեսել ոգոստոսին, մյուսը՝ մի գրքով— գեկտեմբերին: Վերջինս ավելի չի համապատասխանում գրականության դասավանդման պահանջներին, սակայն այստեղ ել չափազանց քիչ են նմուշները յեղբայրական հանրապետությունների գրողներից, իսկ վրաց գրականությունից վոչինչ չկա: Այնպես վոր դասատուն իր տրամագրության տակ յերկու դասագրքերն ունենալով միայն կարող է նոր ծրագրի հիմնական մասերն անցնել: Իսկ վորոշ կրճատումներ

բով ու լրացումներով հնարավոր է ոգտագործել առանձին-առանձին թե մեկը և թե մյուսը:

Ծրագրի առաջին թեման՝ «20-րդ դարի հայ գրականություն (նախահոկսեմբերյան) ժրգան» ընդգրկում է հետևյալ հեղինակներին՝ Նար-Դոս, Ավ. Իսահակյան, Շուշ. Կուրդինյան, Վ. Տերյան և Հ. Հակոբյան:

Նար-Դոսից, վոչ մի հատված չկա 2 պրականոց դասագրքում, ուստի պետք է վերցնել նույն խմբի Հ. Սողոմոնյանի կազմած վերջին դասագրքը: Նար-Դոսից այստեղ բերված է մի խոշոր հատված՝ «Անա Սարոյան», վոր և պետք է դարձնել դասավանդման նյութ, վորպես մի նմուշ բուրժուական ընտանիքի քայքայման և բուրժ. հոռի դաստիարակության: Անշուշտ միայն այս հատվածը չի կարող լրիվ գաղափար տալ Նար-Դոսի, վորպես մանր-բուրժուական գրողի մասին. անհրաժեշտ է այդ բացը ծածկել տնային ընթերցանության միջոցով («Մեր թաղը» «Նեղ ուրբից մեկը») (Տես «Պրոլետարի» հավելված «Գրական արշավ» № 10—11, 1931 թ. «Նար-Դոսի գրական-գործնեության 45-ամյա տարեդարձին նվիրված»):

Յեթե դասատուի տրամադրության տակ միայն 2 պրականոց դասագրքն է, ապա պետք է բավականաճալ միայն դասարանական ընթերցանությամբ և վերլուծությամբ «Հոգուն վրա հասավ» պատմվածքի:

Յերկու պրականոց դասագրքի մեջ բոլորովին չկան հատվածներ Ավ. Իսահակյանից. անհրաժեշտ է այդ գրողին ուսումնասիրել այն նմուշներով, վոր բերված են VII խ. վերջին դասագրքի մեջ: Սակայն կարևոր է, վոր դասատուն յուրաքանչյուր հեղինակի դեմքը պարզելու համար ի նկատի ունենա նաև նախորդ տարիներում անցած և ընթերցանությամբ լրացրած՝ հիշած հեղինակների գրվածքները: Այս հատվածների հիման վրա պետք է պարզել հիշած հեղինակի գաղափարախոսությունը: Ավ. Իսահակյանը վորպես գյուղի և քաղաքի քայքայվող մանր բուրժուազիայի գաղափարախոս: (Գ. Վանանդեցի «Ավ. Իսահակյանի պոեզիան» տես Ավ. Իսահակյանի «Բանաստեղծություններ» 30 թ. վերջում):

Շ. Կուրդինյանի դեմքը պարզելու համար բավական են «Հանգրքե ջահերը» և «Բանվորները» բանաստեղծությունները: Թեև դասագրքում չկան, բայց զգուշ չի այդ բացը ծածկել տր-

տագրութեան միջոցով, բացի այդ, աշակերտները անցած տարվա դասընթացից ծանոթ պիտի լինեն նրանց:

Վ. Տերջանից նմուշներ քիչ կան, ինչպես առաջին («արեւածագ»), նույնպես և վերջին դասագրքում: Միայն այս հատվածներն հիման վրա դժվար և փոքր ի շատե լրիվ գաղափար տալ նրա ստեղծագործութեան հիմնավոր մոտիվների (իրականութեանից դժգոհութեան, մեկուսացման, հոգեհեռութեան և այլն) մասին: Դասատուն կարող և արտագրութեան միջոցով մի յերկու բանաստեղծութիւն ևս դասավանդման նյութ դարձնել վերջին դասագրքում զետեղված նմուշների հետ միասին:

Հ. Հակոբյանից դասագրքում կան հատվածներ՝ «Հեղափոխութիւն», «Նոր-առավոտ»-ից, վոր կարող են պարզել նրա ուրույն գեղքը բուրժուական բանաստեղծների համեմատութեամբ, վերպես մեր առաջին պոետարական գրողի: Հ. Հակոբյանով փակվում ևս թեման և սկսվում և հաջորդ՝ «Հայաստանի խորհրդրդային գրականութեան» թեման: Այս թեմայի դասավանդման առանձնահատկութիւնն այն և, վոր խորհրդային շրջանի գրողների հետ այս խմբակի աշակերտներն բավականաչափ ծանոթութիւն ունեն նախորդ տարիների դասընթացից և տնային ընթերցանութիւնից: Դասատուն այստեղ ամփոփելու և լրացնելու յե հեղինակների մասին աշակերտների ունեցած տեղեկութիւնները, կանգ առնելով նրանց ստեղծագործութեան հիմնական մոտեմանների վրա, իհարկե յեղնելով այն կոնկրետ նյութերից, վոր կան 2 դասագրքում: Այդ կողմից 2 դասագիրքն ևլ քիչ են տարբերվում իրարից և դասատուն կարող և սգտագործել թե մեկը և թե մյուսը: Այն հեղինակները, վորոնցից վոչ մի նմուշ չկա դասագրքերում (Դ. Դեմիրճյան, Վ. Թովթովենց) կարելի յե անցնել տնային ընթերցանութեան միջոցով:

Ծրագրի մյուս թեման՝ «Խորհրդ. յեղր. ժողովուրդների պոետարական գրականութիւն» ընդգրկում և հետևյալ հեղինակներին՝ Ն. Զոմեթիկի, Կ. Լորթկիպանիձե, Զ. Զաբարլի, Հ. Սաղբի, Մ. Գորկի և Շոլխով: 2 պրականոց դասագրքում կան նմուշներ միայն Մ. Գորկուց, ֆիացած բացը ծածկել Զարենցի «Նմուշներ վրաց գրականութեանից» և «Նմուշներ աղբրեջանյան գրականութեանից» կամ այլ աղբրուրներից: Հակառակ դեպքում, կարելի յե նաև փոխարինել գրանց այն հեղինակներով, վորոնցից նմուշներ կան դասագրքում, որինակ, Ելիզ. Լորթկիպանիձե «Յերկա-

թե յեղբայրներ», Պանֆերով «Ագրոքաղաք», Նադարլի «Դավաճանը» կամ Նազիմ Հիքմեթ «Արեւելք և Արեւմուտք»:

Վերջին թեմայից՝ «Արեւմտաեւրոպական ժամանակակից հեղափոխական գրականութեանից» կա համապատասխան հատված դասագրքում Բեկա Իլլեշից «Ռազմաճակատում», իսկ ամբողջական վեպը «Տիստան բոցերի մեջ» ոգտագործել վորոքեա տնային ընթերցանութիւն:

Ներկա դասագրքերը աշխատանքի գրքի բնույթ ունեն. նըրանք բացի գրական նյութերից պարունակում են հարց-առաջագրութիւններ և քերականական-ուղղագրական գիտելիքներ համապատասխան վարժութիւններով: Ինչպես հայտնի յե, աշխատանքի գիրքը պետք և անջատ լինի գրականութեան դասագրքից: Այդ բաժիններից ամեն մեկը պետք և ունենա իր առանձին նյութն ու մշակման ձևերը. ներկա ձևով թերի յե թե մեկը և թե մյուսը: Դանի վոր դասագրքերը գործածութեան մեջ են, մենք կաշխատենք մի քանի դիտողութիւններ անել այդ մասին:

Առաջագրութեան

V խ. դասագիրքը կազմողները յերակետ ունենալով հասարակագիտական թեմաները, գրվածքների առաջագրութեանը տվել են ավելի հասարակագիտական բնույթ: Բնականաբար այս ձևի առաջագրութիւնները չեն կարող առանց վերամշակման և ուղղման զեկավար դեր կատարել: Դասատուն թե առանձին թեմաների և թե առանձին յերկի նկատմամբ պետք և կազմի առաջագրութիւն, յերակետ ունենալով հետևյալ գլխավոր կետերը.

1) Գրվածքի գաղափարը, 2) իրականութեան դասակարգային արտացոլումը (ժամանակաշրջանը, տիպերը, նրանց հոգեբանութիւնը, իդէերը, գործելակերպը) 3) հեղինակի ստեղծագործութեան ուղին, նրա դասակարգային պատկանելիութիւնը և 4) նրա արժեքը սոցիալարարութեան տեսակետից: Այս ընդհանուր սկզբունքներից յեղնելով դասատուն պետք և կոնկրետացնի, մասնավորի առաջագրութիւնը տվյալ հեղինակի գրվածքի համեմատ, հաշվի առնելով նյութի ներքին բովանդակութիւնը, ձևը և աշակերտների (ավյալ խմբակի) պատրաստականութիւնը: Անշուշտ դասագրքում պատահում են հաջող հարցագրութեաներ, դասատուն պետք և ի նկատի ունենա և ոգտագործի. սակայն հիմնականում նա պետք և կազմի նոր առաջագրութիւն, յեղնելով հիմնական նպատակադրումից: Ինչ վերաբերում և Հ. Սողոմոնյանի կազմած VI և VII խ. խ. դասագրքերում գրած առաջագրութիւն-

ներին, ապա դրանք, ընդհանրապես ավելի հաջող են կազմած և դասատուն կարող է վորոշ կրճատումներով, լրացումներով ընդունել և ղեկավարվել, անշուշտ, մեր առաջադրած սկզբունքներով:

Քերականություն—լեզվական գիտելիքներ. Քերականության վերաբերմամբ պետք է ասենք հետևյալը. նախ դասագրքերը չեն սպառում ծրագրի վողջ դասընթացն ըստ տարիների, սխտեմատիկ պատմական հաջորդականությամբ: Յերկրորդ՝ նրանց մեջ արտահայտված են բուրժուական լեզվաբանության և ֆորմալիստական քերականության սկզբունքները (նախադասության բնությունում, ասույթի «տեսություն», զուգակից բառեր և այլն): Յերրորդ՝ քերականությունը շարունակում է մնալ ծառայական դերի մեջ: Չորրորդ՝ անհրաժեշտ վարժություններ պակասում են և նույնիսկ, յերբեմնակի, մատնանշած նյութերը քերականական կամ ուղղագրական այս կամ այն յերևույթը պարզաբանելու տեսակետից՝ բնորոշ չեն (որ. V՝ դասագրքից էջ. 147. Հակերտի, բութի նկատմամբ և այլն):

Այստեղ ևս դասատուն յեղակեա պետք է ունենա միայն և միայն ծրագրի պահանջները, նրա սխտեմը և դասավանդությունը վերակազմի այն ուղղությամբ, վոր քերականությունն ունենա իր պատշաճ տեղը, ինչպես պարտագրում են Համկոմկուսի Կենտկոմի պատմական վորոշումները:

VIII և IX խումբ

Այս խմբերում գրականությունն անցնում ենք ժամանակագրական կարգով՝ պատմական հաջորդականությամբ: Գրականության ծրագիրն այս խմբերում ընդգրկում է 19 և 20-րդ դարի հայ գրականությունը մինչև խորհրդային գրականություն, վորն անցնում ենք X խմբում: Ուրիշ խոսքով՝ այս յերկու խմբերում անցնում ենք բուրժուալիայի տիրապետման շրջանի գրականությունը, յենթարկված վորոշ պերիոդիզացիայի, սկսելով մինչբուրժուական, ֆեոդալական հասարակական հարաբերությունների տիրապետման շրջանի գրականությունից, վոր քրված է ծրագրում իրեն ներառություն: Այդ ներառությունն անցնելու համար հատուկ դասագիրք չունենք: Ժողովրդական բանահյուսությունից, միջնադարյան տաղերգուների և աշուղների ստեղծագործություններից նմուշներ պետք է ընտրի ուսուցիչը դանադան աղբյուրներից և կարգա դասարանում՝ վերլուծելու համար աշակերտների հետ միասին: Սկսած Խ. Արովյանից միայն կարելի յե գի-

մել յեղած դասագրքերի ողնության, վորոնց ոգտագործման համար կարևոր ենք համարում հետևյալ գիտություններն անել:

VIII խումբ

VIII խմբի համար ունենք միայն մի դասագիրք—«Հայ գրականություն, I գիրք, կազմեց Սուրխաթյան»: Այս դասագիրքը, վոր արդեն սպառված է, առատ նյութ է պարունակում հայ գրականությունից, բայց ծանրաբեռնված է ավելորդ նյութերով, վորոնք ծրագրից դուրս են մնում: Սակայն ուրիշ ավելի հարմար դասագիրք չլինելու պատճառով, դասատուն կամա-ակամա դիմելու յե այդ դասագրքին, չնայած, վոր նա ծրագրին չի հարմարեցրած և տարիներ առաջ հրատարակված լինելով՝ չունի վերջին տարիներս լույս տեսած գրական-քննադատական հոդվածները: Սակայն այդ դասագիրքն ունի այն առավելությունը, վոր ընտրությունը գրողների յերկերից՝ կատարված է խնամքով. այնպես վոր բերված նյութերը պարզ գաղափար են տալիս թե ժամանակաշրջանի և թե գյուղի դասակարգային բնույթի մասին: Միայն մի յերկու գրողների նկատմամբ այդ առավել կողմը նսեմանում է, վորի մասին կխոսենք իր տեղում:

Ինչպես հայտնի յե, նոր ծրագիրը գրականության դասընթացի սխտեմատիկ կուրս և նշում՝ սկսելով նոր կազմակերպվող բուրժուալիայի գրականությունից մինչև 19-րդ դարավերջի գյուղագիրները. ուրիշ խոսքով՝ նոր ծրագիրն ընդգրկում է հետևյալ գրողների յերկերը—Խ. Արովյան, Պ. Պոռյան, Ղ. Աղա-յան, Մ. Նալբանդյան, Գ. Սունդուկյան, Բաֆֆի, Հ. Հովհաննիսյան, Մուրացան, Ագապյան, Աղելյան, Ընդուրյան, Մամիկոնյան և Շահնազարյան: Կանգ չառնելով առանձին թեմաների վրա՝ կասենք՝ վոր Արովյանի «Վերք Հայաստանի» վեպից բերած հատվածները միանգամայն բավարար են, և հենց նույն հաջորդականությամբ ել պետք է անցնել այդ հատվածները, վորով և գաղափար կտրվի թե վեպի բովանդակության և թե գյուղի աշխարհայացքի մասին: Դասագրքում չկա միայն «Պարապ վախտի խաղալիքը», վոր պետք է անցնել ըստ ծրագրի: Դրա համար կարելի յե ոգտագործել Խ. Արովյանի «Յերկերի ժողովածուն»:

Ինչ վերաբերում է դասագրքում գետեղված քննադատական հոդվածներին Արովյանի նկատմամբ, պետք է ասել, վոր այդ քննադատականները նպատակին չեն ծառայում: Ա. Կարինյանի և Սուրխաթյանի մոտեցումն Արովյանին տարբեր են և կարող են

շվոթութիւնն առաջ բերել: Դասառու՞ն քննադատարար եւ մոտե-
նալու այդ եւ ընդհանրապէս քննադատական բոլոր հողվածներին՝
ոգտագործելով նաեւ թոր. Հայաստանի պետամալսարանի գրա-
կանութիւնն հեռակա դասընթացների համար կազմած դասախո-
սութիւնները, իսկ Արուստան անցնելու համար մասնավորապէս
Աշ. Հովհաննիսյանի գրական-քննադատական հողվածը, վոր լույս
տեսավ վերջերս:

Պոռոյանի գրվածքներից ծրագիրը նշում է միայն «Հացի
խնդիրը»: Այդ, իհարկէ, անբավարար եւ Պոռոյանին բնութագրե-
լու եւ ժամանակաշրջանի գյուղի սոցիալ-տնտեսական գրութիւնը
պարզելու համար, ուստի եւ ծրագիրը հանձնարարում է «Բղբեն»
եւ «Յեցեր»-ը անային ընթերցանութիւնն համար: Այդ հանձնա-
րարութիւնը կարեւոր պետք է համարել, Բղբենի եւ մանավանդ,
Բալասան աղայի տիպերը պարզելու համար: Դասագրքում «Հա-
ցի խնդիր» վեպից բերած հատվածները բավարար են: «Բղբենից»
եւ «Յեցերից» կարելի չէր ավելի բնորոշ կտորներ բերել: Պակա-
սը լրացնելու յետոյ դասառու՞ն՝ կարդալով մանավանդ Բալասան ա-
ղայի գեմքը բնորոշող հատվածներ: Նպատակահարմար կլինի ան-
հատական գեկուցումներ հանձնարարել ուսանողներին՝ Պոռոյանի
հիշյալ վեպերից, քանի վոր այդ գրքերը դժվար է ձարել:

Ղ. Աղայանից ծրագիրը նշում է «Յերկու քույր», «Բանա-
ստեղծութիւններ» եւ «Տորք Անգեղ», վորոնցից վոչ մեկը չկա
դասագրքում (բացառութեամբ «Ճախարակ»-ի) եւ ընդհակառակը,
դրանց փոխարեն հատվածներ են գետեղված «Արութիւնն եւ Ման-
վել» ու «Բաժանութիւնն» գրվածքներից: Նպատակահարմար կլի-
նի ծրագրի նշած նյութերից «Տորք—Անգեղ»-ն անցնել ուս-
տարվա առաջին քառորդում՝ իբրեւ ժողովրդական բանահյուսու-
թիւնն նմուշ, վերամշակված Աղայանի կողմից: «Տորք—Անգեղ»-ը
կարելի չէ կարդալ Ղ. Աղայանի, Հ. Թումանյանի եւ այլն կադ-
մած «Հայ գրողներ» դասագրքից: «Յերկու քույր»-ից պետք է
կարդալ այն հատվածը («Միջանկյալ»), վոր բնորոշում է Ճաղա-
րենց Թաթմուսի գեմքը: Այդ գիրքը չգտնելու դեպքում անպայման
պետք է անցնել «Հայ գրականութիւնն» դասագրքում գետեղված
«Բաժանութիւնն», վորը գաղափար եւ տալիս գյուղի հասարա-
կական կյանքում առաջացած նոր յերեւոյթների եւ նահապետա-
կան ընտանիքի կազմալուծման պատճառների մասին: «Արու-
թիւնն եւ Մանվելը» ծրագրում նշված է իբրեւ անային ընթերցա-
նութիւնն նյութ: Այդ գիրքը չգտնելու դեպքում պետք է բավա-

րարվել Սուրբաթյանի կազմած դասագրքում բերված հատված-
ներով:

Ինչ վերաբերում է Միք. Նալբանդյանին, պետք է ստել
վոր նրա գրական-հրապարակախոսական եւ գաղափարախոսական
գեմքը բնորոշելու համար, կենտրոնական տեղ պետք է բռնի
«Յերկու քույր»-ը վորպէս ուղիղ ճանապարհ՝ գիրքը՝ վորից
եւ վոչ մի հատված չկա դասագրքում՝ իբրեւ վոչ գեղարվեստական
գրվածք: Մինչդեռ «Յերկու քույր»-ը պետք է դասարա-
նում կարդալ հատվածներ, վորոնք պարզում են Նալբանդյանի
վերաբերմունքը դեպի կապիտալիզմը, Ֆրանսիական հեղափոխու-
թիւնը, աշխարհակալութիւնը, ուսական ճորտատիրութիւնը,
աղգութիւնը եւ մանավանդ նրա հողային—տնտեսական թեո-
րիան: Այլապէս դժվար է վորոշել Նալբանդյանի աշխարհայաց-
քը, իդեոլոգիան: Դասագրքում գետեղված բանաստեղծական նը-
մուշները բավարար պետք է համարել: Պակասավոր պետք է հա-
մարել նաեւ Գ. Սունդուկյանից բերած հատվածները («Պեպոյից»):
Անհրաժեշտ է կարդալ դասարանում հատվածներ «Խաթաբալայից»
բնորոշելու համար 60-ական թվ. կապիտալի կուտակման շրջանի
ներկայացուցիչների գիշատիչ հոգեբանութիւնը եւ խարդախու-
թիւնը, մանավանդ վոր ծրագրում գրված է «Խաթաբալայն»:
Թիֆլիսի բառարանը խոչընդոտ չպետք է հանդիսանա «Խաթաբա-
լայն» անցնելու:

Ռաֆֆին ներկայացված է շատ ավելի հատվածներով, քան
հարկավոր է: Պետք է բավականանալ միմիայն «Վոսկի աքաղա-
ղի», «Խենթի» եւ «Ջալալեդդինի» հատվածներով եւ հատվածներ
կարդալ նաեւ Գ. Վանանդեցու «Ռաֆֆու վեպերը» քննադատա-
կան գրվածքից՝ մասնավորապէս ուսմանտիրքի մասին: Նպատակա-
հարմար է, վոր աշակերտները տանը կարդան ամբողջովին Վանան-
դեցու այդ գիրքը՝ Ռաֆֆու բուրժուական-ազգայնական բնույթը
եւ իդեալիստական աշխարհայացքը պարզելու համար:

Մուրացանից պետք է կարդալ «Նոյի ազգալը» եւ «Առա-
քյալը», իսկ «Խորհրդավոր միանձնուհին», վոր չկա դասագրքում,
տալ անհատական գեկուցման նյութ: Բացի դրանից պետք է
կանգ առնել Մուրացանի սկզբնական շրջանի գրական գործու-
նեցութիւնն վրա եւ պարզել նրա պահպանողական-հետադիմական
բնույթը:

19-րդ դարում լույս գլուցագիրների մանրամասն ուսումնա-
սիրութիւնն անհրաժեշտութիւնն չի ներկայացնում, քանի վոր

36615

նրանք քայքայվող գյուղի մասին հոր բան չեն ասում, միայն խտացնում են փաստերի և պատկերների շարքը: Գրականության հատկացրած շաբաթական ժամերի թիվն ստիպելու յե դասատույին թուցիկ կերպով տալ այդ գրվածքների վերլուծությունը: Ավելի նպատակահարմար կլինի առաջադրություն տալ 19-րդ դարավերջի գյուղագիրների մասին, շեշտելով այն հարցերը, վորոնք առանձին կարևորություն են ներկայացնում այդ ժամանակաշրջանի գյուղի տնտեսական, սոցիալական և կուլտուրական պատկերը պարզելու կամ, ավելի ճիշտ, Հ. Թումանյանի և Մուրացյանի գծած դարավերջի գյուղի պատկերը լրացնելու համար:

Այսպես ուրեմն, ոգտագործելով մեր ձեռքի տակ յեղած դասագիրքը, ծրագրերը լրիվ չափով անցնելու համար անհրաժեշտ է կազմել թեմաների հետ կապված տնային ընթերցանելի գրքերի ցուցակ և հանձնարարել աշակերտներին կարդալ նշած գրքերը մինչև համապատասխան գրական թեման անցնելը: Դրա համար նախորդպես է տալ առաջադրություններ և ապա ստուգողական հարցեր՝ ստուգելու աշակերտներից տանը կատարած աշխատանքը և նրա վորակը:

Յեվրոպական կլասիկ գրականությունից պետք է անցնել ծրագրում նշած նյութերից այն և այնքան, վորքան հնարավորություն կտան տեղական գրադարանային պայմանները:

IX խումբ

Ծրագրին IX խմբի համար նշում է հետևյալ հեղինակներին — Շիրվանզադե, Հ. Թումանյան, Նար-Դոս, Ա. Իսահակյան, Վ. Տերյան և Հակ. Հակոբյան: Հ. Թումանյանի յերկերից նմուշներ են գետեղված Մուրխաթյանի «Հայ գրականություն» I գրքում, իսկ մնացած հեղինակներն անցնելու համար պետք է ձեռքի տակ ունենալ նույն կազմողի «Հայ գրակ.» II գիրքը:

Հով. Թումանյանից դասագրքում կա «Անուշը», «Գիքորը» և մի քանի բանաստեղծություններ: Այդ քիչ է, իհարկե: Սակայն պետք է ի նկատի ունենալ, վոր Հ. Թումանյանի մյուս աշխատությունների մեծ մասին աշակերտները ծանոթ են նախորդ տարիներից և յերկրորդ՝ Թումանյանի գրվածքները գտնելը համեմատաբար ավելի հեշտ է: Այնպես վոր դասագրքում յեղածները պետք է լրացնել ուրիշ աղբյուրներից վերցրած նմուշներով:

Շիրվանզադեից դասագրքում կան հատվածներ «Քառոս»-ից և «Նամուս»-ից: Մնացած նյութերի համար պետք է ոգտագոր-

ծել Շիրվանզադեյի «Յերկերի ժողովածու»-ները: Գ. Վանանդեցու «Շիրվանզադե» գրական-քննադատական ուսումնասիրությունը պետք է ոգտագործել մասնավորապես Շիրվանզադեյի մասին թեղիսներ կազմելու համար:

Նար-Դոսից, ըստ ծրագրի, պետք է անցնել «Մեր թաղը», «Ապանված աղավնին» և «Մահը»: Առաջին յերկու գրվածքներից նմուշներ և հատվածներ կան դասագրքում, վոր և պետք է անցնել անպայման՝ պակասը լրացնելով տնային ընթերցանությունը: «Մահը» գծվար է ճարվում. ուստի նպատակահարմար ենք գրքում փոխարինել այն՝ «Նեղ որերից մեկը» վիպակով, վորը և՛ բնորոշ է հեղինակի գրական գեղարվեստական զեմքը բնորոշելու համար, և՛ գետեղված է դասագրքի մեջ:

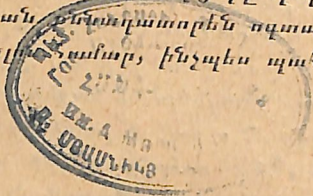
Վերջին յերեք գրողների՝ Ա. Իսահակյանի, Վ. Տերյանի և Հակ. Հակոբյանի բանաստեղծություններից դասագիրքը բավականաչափ նյութ է մատակարարում և, կարծում ենք, գրանով կարելի յեր բավարարվել, յեթե ծրագրերը չնչեր Վ. Տերյանի ստեղծագործությունների բոլոր 4 հատորները: Այդ բոլորն, իհարկե, գծվար է դասարանում անցնել, ի նկատի ունենալով գրականության հատկացրած ժամերի քանակը, ուստի պետք է դասագրքում չեղածը հանձնարարել տնային ընթերցանության համար:

Արեմտահայ, ինչպես և յեվրոպական կլասիկ գրականությունից վոչ մի նմուշ չկա հիշյալ դասագրքում և հերեկ կարող լինել, քանի վոր դասագիրք կազմողն այդպիսի նպատակ չի ունեցել: Բնականաբար, այդ նյութերն անցնելու համար պետք է դիմել առանձին գրքերի ոգնություն, վորչափ հնարավոր կլինի ավելի պայմաններում: Արեմտահայ գրականության մասին դադավար կազմելու համար, հարկ կլինի ոգտագործել Հակ. Պարոնյանի «Յերկերի ժողովածու» և «Արեմտահայ բանաստեղծներ» գրքերը:

Յեղրակացությունը պարզ է. 8-րդ և 9-րդ խմբերի համար պետք է իրրե դասագիրք գործադրել Մուրխաթյանի «Հայ գրականություն» I և II գրքերը, քանի վոր առայժմ հրապարակի վրա ուրիշ դասագիրք չկա: Թերին պետք է լրացնել այլ գրքերից:

Ինչ վերաբերում է մեթոդական կողմին, պետք է ասել, վոր այդ խնդրում ուսուցչին պետք է ոգնեն առանձին գրքերով և զանազան պարբերականներում լույս տեսած մարքսիստ քննադատների հոգվածները, այլև ծրագրի «Բացատրականը»: Մուր-

խաթանի կազմած դասագրքերում զբաղված հարցերն ու թեմաները պակասաթիվ են և անսխառն: Կարելի չե ոգավել այդ հարցերից ու թեմաներից ավելի լրիվ առաջադրություններ կազմելու՝ ձևի ու բովանդակության միասնություն, գրականություն ու հասարակական-քաղաքական կյանքի հարցերը պարզելու և անցյալի գրական ժառանգության քննադատորեն ոգտագործելու խնդրի յուրացումն խորացնելու համար, ինչպես պահանջում է ծրագիրը:

<< Ազգային գրադարան

NL0255171

90

10-848